

خلاقیت‌شناسی نظام آموزش و پرورش

سید مهدی گلستان‌هاشمی

پژوهش‌گر علوم خلاقیت‌شناسی و TRIZ

این مقاله به معرفی حوزه علمی نوینی به نام "خلاقیت‌شناسی (Creatology)" و رویکردی مبتنی بر آن با عنوان "رویکرد خلاقیت‌شناختی (Creatologica approach)" برای مطالعه علمی و کاربردی نظام آموزش و پرورش می‌پردازد.

دانش خلاقیت‌شناسی دارای آموزه‌ها و راهکارهای ارزش‌مندی برای رشد و ارتقای آموزش و پرورش است و از این رو به صورت رویکردی مؤثر و کارآمد و الگویی کاربردی در فرایندهای پیچیده مهندسی اصلاحات در آموزش و پرورش شایان استفاده است.

علم خلاقیت‌شناسی به اعتقاد نگارنده به عنوان علمی نوین میان رشته‌ای و چند رشته‌ای عبارت از "علم مطالعه فرایندها و پدیده‌های خلاقیت (Creativity)" و "نوآوری (Innovation)" است. علم خلاقیت‌شناسی دارای رشته‌های "درونی" و "بیرونی" متعددی است که براساس آن شاخه‌های گوناگون آن شکل می‌گیرد. برخی شاخه‌های درونی اصلی علم خلاقیت‌شناسی موارد زیر هستند:

"خلاقیت‌شناسی فلسفی (Philosophical Creatology)" که به مطالعه فرایندها و پدیده‌های خلاقیت و نوآوری از دیدگاه "فلسفی" می‌پردازد،
 "خلاقیت‌شناسی روان‌شناختی (Psychological Creatology)" که عبارت از مطالعه خلاقیت و نوآوری از دیدگاه "روان‌شناختی" است،
 "خلاقیت‌شناسی جامعه‌شناختی (Sociological Creatology)" که به مطالعه خلاقیت و نوآوری از دیدگاه "جامعه‌شناختی" می‌پردازد،

"خلاقیت‌شناسی پرورشی (Educational Creatology)" که عبارت از مطالعه خلاقیت و نوآوری از دیدگاه "علوم تربیتی" است و

"خلاقیت‌شناسی کاربردی (Applied Creatology)" که عبارت از جنبه‌های کاربردی شاخه‌های گوناگون علم خلاقیت‌شناسی برای رشد و توسعه خلاقیت و نوآوری است و شامل مواردی مانند "مدیریت خلاقیت و نوآوری"، "فناوری خلاقیت (CT)" و نظریه‌های خلاقیت و "حل مسئله خلاق" TRIZ و "USIT" و "کارآفرینی خلاق" است.

رویکرد خلاقیت‌شناسی نظام آموزش و پرورش شامل موارد زیر است:

۱- "خلاقیت‌شناسی فلسفی نظام آموزش و پرورش": از این دیدگاه نقش فلسفی و وجودی نظام آموزش و پرورش در "رشد و توسعه خلاقیت انسان‌ها و موارد مرتبط با آن بررسی می‌شود.

۲- "خلاقیت‌شناسی روان‌شناختی نظام آموزش و پرورش": از این دیدگاه نقش نظام آموزش و پرورش در زمینه مفاهیم گوناگون "خلاقیت‌شناسی روان‌شناختی" مانند "خلاقیت‌شناسی روان‌شناختی شناختی"، "خلاقیت‌شناسی روان‌شناسی سلامتی"، "خلاقیت‌شناسی روان‌شناختی

انگیزشی "مورد مطالعه واقع می شود.

۳- "خلاقیت شناسی جامعه شناختی نظام آموزش و پرورش: از این رویکرد نقش و وظایف نظام آموزش و پرورش درباره مفاهیم "خلاقیت شناسی جامعه شناختی" مانند "نقش نظام آموزش و پرورش در ایجاد و توسعه فرهنگ عمومی خلاقیت و ایجاد جامعه خلاق" و "موانع جامعه شناختی خلاقیت و نوآوری در نظام آموزش و پرورش" و مواردی از این قبیل بررسی می شود.

۴- "خلاقیت شناسی پرورشی نظام آموزش و پرورش: براساس این رویکرد نقش مفاهیم و آموزه هایی خلاقیت شناسی پرورشی مانند برنامه ریزی آموزشی، برنامه ریزی درسی و فناوری آموزشی مبتنی بر خلاقیت و نوآوری و کارآفرینی مورد مطالعه قرار می گیرد و کاربردهای آن در رشد و توسعه فرایندهای خلاقیت و نوآوری و کارآفرینی مطرح می شوند.

۵- "خلاقیت شناسی کاربردی و نظام آموزشی و پرورش: از این دیدگاه نقش و جایگاه مفاهیم خلاقیت شناسی کاربردی مانند "مدیریت خلاقیت و نوآوری"، "فناوری خلاقیت" و "کارآفرینی" در نظام آموزش و پرورش مورد توجه و بررسی واقع می شود.

در نهایت با توجه به این که "فرایند مهندسی اصلاحات در نظام آموزش و پرورش" در واقع نوعی "فرایند مدیریت خلاقیت و نوآوری در نظام آموزش و پرورش" یا "فرایند مدیریت حل خلاقانه مسائل نظام آموزش و پرورش" است استفاده از "رویکرد خلاقیت شناختی" می تواند نقشی بسیار مثبت در تحقق و موفقیت آن داشته باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی